

СТРУКТУРНІ ЗМІНИ ТА ФАЗОВІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В ЗАЛІЗІ ТА СТАЛІ ПРИ ШВИДКІСНОМУ ЕЛЕКТРОНАГРІВАННІ

Метою даної роботи є дослідження особливостей $\alpha \leftrightarrow \gamma$ перетворень в залізі та сталях в умовах безперервного швидкісного електронагрівання в залежності від швидкості нагрівання та вихідного структурного стану феритної та карбідної фаз з використанням методики швидкісного рентгенографування швидкісних процесів та високотемпературного рентгеноструктурного аналізу.

Тонка структура аустеніта, яка формується в результаті $\alpha \rightarrow \gamma$ перетворення (фазовий наклеп), досліджена менше, ніж структура фериту, яка утворюється в результаті $\gamma \rightarrow \alpha$ перетворень. Такі дослідження представляють велику цікавість для практики і теорії поліморфних перетворень в твердому стані.

Прямим наслідком механізму фазової перебудови в залізі і вуглецевих сталях є наклеп, як утвореної, так і вихідної фаз, про це засвідчує велика ширина ліній обох фаз при їх існуванні.

В якості реєструючої системи використовувалась як скануюча щілина, так і позиційно-чутливий детектор.

Перевагою використання позиційно-чутливого детектора є одночасна зйомка інформації (на відміну від схеми скануючої щілини, коли зйомка інформації проводилась поточною із швидкістю $2 \cdot 10^{-2}$ с на точку). В роботі було проаналізовано зміну положення рентгенограми ліній (110) α -фази, (111) γ -фази при нагріванні та охолодженні вуглецевої сталі У8 в діапазоні температур від кімнатної до 900°C зі швидкістю 100°C в секунду. Експерименти продемонстрували зміну форми та положень ліній α -фази.

При досягненні температури 723°C відбувається $\alpha \leftrightarrow \gamma$ перехід, враховуючи, що сталь У8 має ефектоїдну структуру цей перехід відбувається практично миттєво. Вище 723°C лінія α -фази зникає і виникає лінія γ -фази. При наступному охолодженні процес відбувається у зворотному напрямку із деяким зсувом по температурі у зв'язку з кінетичними ефектами перерозподілу елементів, які можуть привести до часткового переохолодження аустенітної структури. При охолодженні в α -фазі також спостерігається переміщення лінії (110) із зміною параметра ґратки через термічне звуження.

Знання закономірностей механізму $\alpha \leftrightarrow \gamma$ перетворень в умовах неперервного нагрівання або охолодження дозволяє керувати фазовими і структурними змінами.